

означень може бути лише вибір і кодифікація одного з них. Таку спробу вже зробили укладачі «Англо-українського тлумачного словника з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування» Е.М. Пройдаков і Л.А. Теплицький (Київ: Видавничий дім «СофтПрес», 2006. 2 вид.). До англійських термінів зі словом *network* «мережа» вони запропонували українські відповідники лише з прикметником *мережний*, пор.: *network news* – мережні новини, *network operating system* – мережна операційна система, *network printer* – мережний принтер тощо. До пропозиції фахівців з комп'ютерних мереж варто дослухатися.

Євгенія Карпіловська

РІЧНИЦЯ, РОКОВИНИ

Пішов другий рік... повномасштабного вторгнення російської армії на нашу територію. Світ спостерігав, що відбуватиметься... Для когось ця ніч, з 23 на 24 лютого 2023 року, пройшла спокійніше, для когось так само тривожно... І це цілком об'єктивні оцінки, оскільки наші ЗМІ це узагальнюють так: «Синдром річниці – це переживання думок, емоцій та спогадів, які виникають напередодні дати, пов'язаної з травматичною подією» (ТСН, 24.02.2023).

Поміркуймо: коли йдеться про відлік років у зв'язку з трагічними подіями, яким словом на позначення «календарної дати, коли закінчується рік від початку якої-небудь події», доречніше скористатися?

«Словник української мови» в 11 томах подає обидва слова «річниця» і «роковина» з ідентичним тлумаченням, щоправда без взаємовідсильних ремарок. У слова «роковини» давніша традиція вживання в українській мові. Воно зафіксоване у творах Івана Франка (назва поезії 1898 року «Великі роковини»), Лесі Українки та інших: «Сьогодні дістав листа од Лисенка. Прохає прислати йому щось до збірника, який має вийти в 100-літні роковини нашої новітньої літератури» (Михайло Коцюбинський).

За «Словником церковно-обрядової термінології» (Н.В. Пуряєва), слово «роковини» є терміном, позначає: 1. Заупокійне

богослужіння в річницю смерті; 2. Поминальний день – річниця смерті (с. 114). Пор. уривок із постанови: «Запропонувати Міністерству закордонних справ розглянути питання проведення закордонними дипломатичними установами України заходів з відзначення 130-ї річниці від дня народження та 70-х роковин смерті Омеляна Ковча». У такому контексті очевидні розмежування у вживанні та емоційному забарвленні зазначених синонімів.

Слово *річниця* з'явилося пізніше. Воно польського походження – *gocznica*. Його немає у «Словнику української мови» за редакцією Бориса Грінченка.

Наші словники синонімів «не переймаються» цією парою слів. Лиш у «Практичному словнику синонімів української мови» С. Караванського прочитаємо: РОКОВИНИ мн., річниця, знаменна дата; ЮВІЛЕЙ (с. 363). Цікаву інформацію додає «Етимологічний словник української мови» (Т. 5): до слова «роковини» є рідковживаний (архаїчний) варіант «рОчини», а до «річниця» – «рікОвиця» (зафіксовано у Ф. Піскунова, 1873 р. «Словниця української (або Югової-Руської) мови») (с. 94).

А що зі сполучуваністю?

Річниця – річниця весілля, річниця шлюбу, річницю з дня народження, річниця створення (чогось), річниця трагедії, річниця смерті гетьмана..., річниця вторгнення військ, річниця війни, річниця бою під Крутами, річниця від підписання Акта злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, річниця перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, річниця аварії на Чорнобильській АЕС і под.

Роковини – роковини смерті, роковини вторгнення, роковини початку війни, сумні роковини, роковини втрати футболіста..., роковини Дебальцівської трагедії, роковини Голодомору // роковини весілля.

Деякі роковини мають альтернативні назви, як-от: уродіни, іменини, ювілей (як вказав С. Караванський).

Щодо частотності вживання одного і другого слова, то, за даними «Газети по-українськи», *річниця* вживається понад 3 тис. разів, а *роковини* – майже 1300. Це також факти для міркувань.

Метафоричні замітники трагічної дати сучасної повномасштабної війни, яку ми цьогоріч переживаємо, – «365 днів стійкості», «Річниця незламності, боротьби та супротиву»...

Хоча наші лексикографи ще не визначилися із потребою маркувати ці слова щодо обмеження уживання, емоційного забарвлення, практика підказує, що різниця є. Пор. хоча б таке речення: *Інакше наші нащадки не будуть святкувати чергові річниці Революції Гідності, а із сумом згадуватимуть її роковини.*

Світлана Бибик

СИКВЕЛ

Значення цього відомого терміна вже усталилося в лексико-семантичній структурі нашої мови: це 'продовження мистецького твору, найчастіше – фільму, який у своїй сюжетній побудові використовує сюжетні лінії, персонажів свого попередника'.

Правопис згаданої лексеми ще шліфує мовна практика, тому натрапляємо на написання і *сиквел*, і *сіквел*. Зосібна сайт «Словник УА» (<https://slovnyk.ua>) подає варіант *сіквел*, -а. На сайті «Словник іншомовних слів» (<https://www.jnsm.com.ua>) – *сиквел*. Доступні нам друковані лексикографічні джерела це слово ще не фіксують.

За «Українським правописом» (2019), § 129, п. III, слово *сиквел* пишемо з И. Щодо відмінкового закінчення в Р. в. однини вважаємо, що сиквел – те саме, що фільм, тому за аналогією *фільмУ = сиквелУ*.

Серед українських аналогів-синонімів терміна *сиквел* слова *продовження, продовжок, наступник, післядія, дальшина, дальшість, слідень, пощадок* (<https://slovotvir.org.ua/words/sykvcl>). Чи можемо ми згадані відповідники назвати повними еквівалентами? Чи увійде якась із цих лексем у професійну комунікацію кіноіндустрії? Нині результати пошуків власне українських аналогів поняття *сиквел* – вияв мовного експериментування, своєрідне випробування його «креативного потенціалу», внутрішньої форми. Валідний український варіант терміна має віднайти мовна практика.